

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

Dubium I. An & qua ratione infideles communi iure compellendi sint ad
fidem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

149 Quæritur septimo, cur hoc peccatum dicatur irremissibile. Respondetur, iuxta S. Augustini quidem explicationem, irremissibile dici, quia ex hypothesi nunquam omnino remittitur, ut patet: iuxta communem vero Scholasticorum explicationem, & mentem Scripturæ, quia non ita facile, ut cætera peccata remittitur, iuxta Sanctum Thomam quæst. 14. art. 3. Quod etiam de impenitentia finali intelligendum; quæ in hac sententia non significat conditionem peccati, cum quo aliquis decedit, sed deliberatum.

propositum nunquam penitendi, ut dictum, & declarat S. Thomas ibidem a. 2. Qui etiam art. 4. addit, eiusmodi peccatum in Spiritum Sanctum, iuxta scripturam, & Scholasticorum explicationem, posse quidem absolute etiam post acceptam gratiam, ante omnia cætera committi, sed communiter non solere; idque multo minime à viris perfectis, qui iuxta Origenem lib. 1. periarth. non simul euacuantur, sed paulatim & per partes decidunt.

QVÆSTIO IX.

De modo publice ac priuatim agendi cum infidelibus speciatim de permissione libertatis credendi.

S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 7. 8. 9. 10. 11. & 12. & q. 11. a. 3.

Agit S. Thomas de varia cum infidelibus tractatione & communicatione mixtim; sed quia res hæc specialem difficultatem continet, seorsim à nobis tractabitur. Absolutur autem quæstio hæc quinque dubitationibus. I. An, & qua ratione infideles communi iure compellendi sint ad fidem. II. Vtrum nihilominus infidelium ritus & errores aliquando sint tolerandi; ipsiq; infidelibus supra fideles dominium permittendum. III. An & qua ratione cum infidelibus de toleranda infidelitate, seu religionis libertate pacisci, eisq; impunitatem & securitatem promittere liceat. IV. An eiusmodi pacta & promissa obligent, necessariosq; seruanda sint. V. An & qua ratione cum infidelibus etiam in priuato conuictu, tum cooperando ad aliquod opus infidelitatis, tum etiam disputando communicari possit. An vero & qua ratione infidelium filij baptizari possint, de qua re agit Sanctus Thomas quæst. 10. artic. 12. agendum est suo loco de baptismo tom. 4.

DVBIVM I.

An, & qua ratione infideles communi iure compellendi sint ad fidem.

Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 10. art. 8.

1 **S**anctus Thomas hac de re lo. cit. tres conclusiones veras & comuniter receptas statuit. Conclusio I. Infideles, qui nunquam fidem susceperunt, nullo modo sunt compellendi ad fidem, etiam si alioqui Principibus Christianis tēporaliter subiecti sint. Ita habet comunis Doctorū sententia, quā tuentur Caietanus, Bañes, Arragonius cit. q. 10. a. 8. Gregorius de Valentia q. 10. pun. 6. itē Richardus in 4. dist. 6. a. 3. q. 3. Paludanus dist. 4. q. 4. a. 3. Durādus dist. 4. q. 6. Sotus dist. 5. q. vn. a. 10. Maior in 2. dist. 44. q. 3. & 4. Victoria relect. de Indis, Syluester verbo *Baptismus* 4. q. 5. Couarruuias in regulā *Peccatum* p. 2. §. 10. et si quoad infideles Christianis Principibus subiectos, oppositum sentiant Scot⁹ in 4. dist. 4. q. vlt. Gabriel q. vlt. a. 3. Alphonsus à Castro lib. 2. de hæretic. punit. cap. 14. & alij quidam apud Syluestrum loc. cit.

2 Probatur conclusio primo ex scriptura, quæ prædicatione solum ac persuasione, non autem violentis modis ac medijs fidem inter gentes propagandam præscribit. Matthæi 10. Luca 10. Ec-

ce ego mitto vos, sicut oves in medio luporum: in quamcumq; domum intraveritis, dicite, pax huic domui, &c. Si non receperint, puluerem excutite de pedibus vestris. Vindicta autem Deo reseruat ibidem. Quia tolerabilis erit Sodoma, &c. Item Luca 9. v. 55. cum dixissent Apostoli aduersus incredulos, Domine vis dicimus, ut ignis descendat de celo, & consumat illos? conuersus Dominus increpauit illos dicens: Nescitis, cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare. In quem sensum etiam Matthæi 12. v. 19. & Isaïæ 42. v. 1. de Christo dicitur: Non contendet, neq; clamabit, neq; audiet aliquis in plateis vocem eius. Arundinem quassatam non confringet, & lignum fumigans non extinguet, donec eiciat ad victoriam iudicium, &c.

Item huc spectat illud Matthæi 28. v. 18. Data est mihi omnis potestas in celo & in terra. Euntes ergo docete omnes Gentes. Et Marci 16. v. 15. Euntes in mundum uniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Quod

etiam

etiam Apostoli reipsa præstiterunt, nunquam violentis medijs aduersus Gentiles in Euangelio disseminando vsi, vt ex Apostolorum Actis, & Epistolis patet. Deniq; huc spectat illud Apostoli 1. Cor. 5. v. 12. *Quid mihi de his, qui foris sunt iudicare? An vero punire possit, quos iudicare, non audeat?*

3 Secundo probatur conclusio vsu & auctoritate Ecclesiæ, ac Sanctorum. Non enim tantum Ecclesia vsa nunquam est hoc modo propagandi Euangelium; cum tamen in Constantino, Theodosio, Valentiniano, Arcadio, Carolo Magno, alijsq; Christianis Imperatoribus, facultas & occasio non defuisset; sed etiam sapius improbauit, vt videre est capitulo, *De Iudæis*, ex Concilio Toletano IV. & capitulo *Qui sincera* dist. 45. & capitulo, *Maiores*, Extra de baptismo, & Capitulo, *Sicut Iudæi*, de Iudæis & Saracenis. Idem constat ex Ambrosio lib. 7. in Lucam, Gregorio libro 1. registri Epist. 34. & libro 2. epist. 91. Augustino serm. 6. de verbis Domini & lib. 2. contra literas Petiliani c. 85. & habetur causa 23. q. 5. canone, *Ad fidem*.

4 Tertio probatur ratione I. Fides suscipi debet voluntarie, & quidem interueniente pia affectione voluntatis, à Spiritu Sancto excitata, vt superius suo loco dictum: Ergo consentaneum nõ est, ad eam cogi vi & minis eum, quæ iam prius nunquam suscepit. II. Fides est supernaturale donum: ergo solo iure naturæ ad eam nemo cogi potest: nec vero etiam peculiare ius ad eam rem accepit Ecclesia à Christo, vt ex dictis patet. Ergo. &c. III. Si talis potestas Ecclesiæ concessa esset, tum ea imprimis resideret in Pontifice, vt pote ad spirituale bonum Ecclesiæ per se ordinata: sed hanc potestatem ipse sibi nunquam vindicauit, sicut nec Apostoli, vt ex dictis colligitur. IV. Ex tali coactione sequuntur grauissima incommoda; puta sacrilegia innumera apud compulsos, odium & blasphemia aduersus fidem, apud cæteros; infinita quoque bellorum confusio, non absque ingenti Ecclesiæ ac totius orbis perturbatione; demum inde Religionis Christianæ credibilitas, bonus odor, dignitas, & maiestas prorsus labefactatur. Licet ergo aliunde non nunquam commoda quadam Ecclesiæ ex hac coactione sequi potuissent, absolute tamen loquendo, conueniens non erat, vt Christus Ecclesiæ hanc potestatem concederet. Quo posito, sane ea omnia incommoda tanquam indirecte voluntaria, imputabuntur ijs, qui absq; iure hanc sibi potestatem arrogauerint.

5 Caterum à contrariæ sententiæ auctoribus obijcitur primo illud Lucæ 14. *Exi in vias & sepes, & compelle intrare*. Respondetur, hoc aut intelligendum solū de vi, quæ ipsæ rationes fidei, nõ armorū strepitus inferant, iuxta S. Thomam q. 22. de veritate a. 9. aut de hæreticis tantum & Schismaticis, in quos Ecclesia potestatem habet, vt inferius dicitur, iuxta Augustinū epist. 50. vt ita scilicet primo vocati intelligantur fideles; deinde per cæcos & claudos, ex vicis & plateis introductos, infideles, qui fidem nunquam susceperunt, tertio per vim compulsi intelligantur hæretici & apostata.

6 Secundo obijcitur. Infideles, Principibus Christianis subiecti, possunt compelli ad seruandam legem naturalem, vt dubio sequenti dicitur: at hi, quibus fides sufficienter proposita est, ipsa lege naturali tenentur credere; cum naturali lumine euidentis sit, obiectum fidei iuxta rectam rationem esse credibile & credendum: Ergo. &c. Respondetur maiorem esse veram, si quod præceptum mere naturale sit, ita vt seclusa omni supernaturali reuelatione obliget, adeoq; sit de obiecto naturali, ob finem naturalem; quale non est hoc præceptum fidei.

7 Tertio obijcitur. Canone *De Iudæis*, dist. 45. laudatur Sisebutus Rex, qui Iudæos compulit ad suscipiendum baptismum. Et ab omnibus commendatur factum Ferdinandi Hispaniarum Regis, qui ante centum circiter annos compulit Iudæos & Mauros excedere ex Hispania nisi conuerterentur. Item Romæ Iudæi coguntur audire doctrinam Christianam per constitutionem quandam Gregorij XIII. quæ incipit. *S. Mater Ecclesia*, & antiquiorem Nicolai III. apud Azorium tom. 1. lib. 8. cap. 24.

8 Respondetur, Sisebuti zelū illic laudari, factum improbari. Ferdinandus cum ob alias causas ne videlicet regnū & Religio ab infidelibus vterius perturbaretur, iure potuisset eiusmodi infideles ex suo regno eliminare, potuit itidē ex clementia facere potestatem manendi illis, qui Christianam Religionem acceptassent. Quare non aliqua violentia illos ad fidem adiecit, sed potius gratiæ & benignitatis pollicitatione ad fidem allexit: in quo tamen nihilominus Ecclesiæ ministris strenuè elaborandum erat, ne qui fictè hoc facerent. Ita etiam Ecclesia Romana tributū aliunde iuste impositū, quod venientibus ad Christianam doctrinam Iudæis liberaliter remittit, à non venientibus iure exigit.

9 Quod etiam pro vniuersali regula seruandum est, vt quoties infideles seu pœnæ, seu alterius oneris exactione aliunde iure grauari potuissent, tum iidem eiusdem pœnæ seu oneris condonatione, ad Christianam Religionem allici & prouocari iure possint; quando hoc non est, eos violenter ad fidem cogere, sed potius benignitate pellicere, vt exemplo Iustiniani Imperatoris, teste Paulo Diacono in eius vita, ex communi decent Gregorius de Valentia hic q. 10. punct. 6. & Azor loc. cit. q. 4.

Ex quibus etiam soluuntur duo alia quæ sita. Primum, an licitum sit, Christianis Principibus eiusmodi infideles à sua ditione expellere, siue absolute, siue sub conditione, si non conuertantur. Respondetur, etsi præcisè titulo infidelitatis infideles eiusmodi, maxime Iudæi, non possint à ditionibus Principum Christianorum expelli, vt ex citatis canonibus colligitur; tamen si, vt communiter accidit, regnum aut religionem perturbent, nec absq; fidei contumelia Christianis cohabitent, tunc non modo repelli ingressum postulantes poterunt, sed etiam admissi excludi. In quem modum iam olim à Bauaria excluduntur Iudæi, & in Concilio Toletano VI. cap. 3. decretum fuit vt Reges Hispaniarum non nisi Catholicis in eo regno viuendi licentiā concedant. Huc spectat etiam, quod Hispaniarum Rex Philippus III. ex

Hispanijs eiecit sicut Maurorum & Iudæorum reliquias qui etsi fidem Christi ore tenus professi, non sine creatoris & fidei contumelia tamen inter Christianos debebant.

10 Alterum quæsitum est; an liceat saltem eiusmodi infideles compellere ad prædicationem Evangelij audiendam. Respondetur, cum hoc sit aliquid per se ordinatum ad fidem, probabilius videri, non licere proprie ad hoc cogere; inuitare tamen promissione alicuius gratiæ omnino licet. Atque ita docet Gregorius de Valentia loc. cit. etsi Bannes quæst. 10. art. 8. & Azor cit. q. 3. alijque nonnulli absolute existiment, ad audiendam doctrinam Evangelij cogi posse subditos Christianis Principibus; quæ sententia non est improbabilis: cum alioqui, iure naturæ, viros eiusmodi fide dignos de rebus ad salutem pertinentibus differentes audire Ethnici teneantur.

11 Conclusio II. Tales infideles tamen, seu Principibus Christianis alioqui subiecti, seu non subiecti, compellendi sunt, si facultas adsit, ut fidem non impediunt, vel blasphemij, vel malis persuasioneibus, vel etiam apertis persecutionibus. Ita cum S. Thoma cit. quæst. 10. art. 8. sentiunt omnes Doctores. Ratio est; non solum quia cuique iure naturæ licet iniustam vim repellere; sed etiam quia Ecclesia ius habet, imo tenetur, quoad potest; omnibus impedimentis sublatis, fidem quam longissime propagare; ut pater ex citat. Matthæi 28. *Docete omnes Gentes.* Et quia ex capitulo, *Præterea*, de officio Iudicis delegati, concedens aliquid, censetur omnia concedere, sine quibus potestas concessa exerceri nequit, poterit etiam Ecclesia ea facere, quæ ad eundem finem sunt necessaria.

12 Ex quo colligitur, infideles quoslibet cogi posse, non solum ut Prædicatores fidei nullis iniurijs laceant, sed etiam ut eos in suis terris admittant, & à suo munere non impediunt; si modo sint aliqui, qui Evangelicam prædicationem velint audire. Imo licet de nullo particulatim constaret, adhuc tamen probabilissimum est, posse infideles eiusmodi per se loquendo, cogi ad Prædicatores fidei, aliosque Christianos pacifice victuros, nullamque iusti timoris causam infidelibus præbentes, admittendos. Tum quia valde probabile, & moraliter certum est, in tanta multitudine non defuturos, qui aures præbere Evangelicæ prædicationi velint. Tum quia Christiani duplici iure gaudent, eiusmodi terras adeundi; communi videlicet iure Gentium, ut absque iniuria cuiusquam in quibusvis terris negotientur, & peculiari iure propagandi & prædicandi ubique Evangelium. Atque ita docent etiam Caietanus, Couarruias, Valentia, Bannes, Arragonius locis cit. & Azor q. 7.

13 Conclusio III. Alij infideles, qui quandoque fidem susceperunt, ut sunt hæretici & apostatae omnes, etiam pœnis corporis ac mortis per se loquendo & communi iure, ob desertam fidem puniri, & ad eam recipiendam compelli possunt. Ita hodie sentiunt omnes Doctores, & in specie de hæreticis docet S. Thomas q. 11. a. 3. Ratio est.

Quia infideles isti per omnia subsunt Ecclesiæ iurisdictioni: Ergo non minus, quam ad cætera debita virtutis officia cogi, vel ob alia scelera puniri possunt. Et quidem speciatim de pœnis spiritualibus, patet ex scripturâ Matthæi 18. v. 17. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus;* hoc est, eijciatur per excommunicationem à communione fidelium. Et Gal. 5. v. 12. *Mina & abscondantur (à fidelium comunione) qui vos conturbant.* Et 1. Timoth. 1. v. 20. *Quos) hæreticos per excommunicationem tradidi Satanae, ut discant non blasphemare.* Plura dub. 8.

De pœnis corporalibus, ac præsertim de supplicio mortis, contrarium olim docuerunt Donatistæ teste Augustino epist. 50. ad Bonifacium, & Hussius a. 18. damnato in Concilio Constantiensi sect. 15. & nostro tempore Lutherus a. 33. ex damnatis à Leone X. & in assertione eiusdem articuli, quos ita sequuntur huius temporis Sectarij, ut tamen cum opportunum censent, saltem ipso facto oppositam sententiam libenter sequantur, præterquam quod verbis etiam apertis eam tradiderunt Beza lib. de hæreticis à civili Magistratu puniendis, Melancthon in locis communibus Manlij cap. de Ecclesia, & speciatim aduersus Catholicæ Ecclesiæ Præsules, Lutherus epit. respons. ad Syluestrum in fine, tom. 1. Wittenb. latino fol. 195. & lib. aduersus Papatum tom. 8. Ienensi germanico fol. 245. & lib. aduersus falso nominatum ordinem Ecclesiasticum tom. 2. latino Wittenbergensi.

14 Probatum vero hæc doctrina Catholica, ex scriptura Exodi 22. v. 18. *Maleficos non patieris vivere.* Et v. 20. *Qui immolat Dijs, occidetur, præterquam Domino soli.* Deuteronomij 13. v. 5. *Propheta autem ille (falsus & seductorius) aut fictor somnium interficietur; quia loquutus est, ut vos auerteret à Domino Deo vestro.* Et v. 6. *Si tibi voluerit persuadere frater tuus, aut filius tuus &c. eamus & seruiamus Dijs alienis, quos ignorat tu, & Patres tui &c. lapidibus obrutus necabitur; quia voluit te abstrahere à Domino Deo tuo.* Et v. 12. *Si audieris in vna urbium tuarum &c. Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores urbis suæ, atque dixerunt: eamus & seruiamus Dijs alienis, quos ignoratis, quære solus & diligenter, rei veritate perspecta, si inueneris certum esse, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, statim percussies habitatores urbis illius in ore gladij, & delebis eam.* Item Deuteronomij 17. v. 2. *Cum reperti fuerint apud te, &c. vir aut mulier, qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui & transgrediantur pactum illius, ut vadant & seruiant Dijs alienis &c. educes virum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt ad portas ciuitatis tuæ, & lapidibus obruentur.*

15 Exempla particularia habemus, Moysen Exod. 32. v. 28. qui peccatum Idololatriæ circa vitulum in eremo erectum adeo grauiter vindicandum in Israelitico populo decreuit, ut adiunctis sibi leuitis, velut Iustitiæ publicæ administris, vindicæ gladio per castra Israelitarum grassatus, vna die viginti tria millia hominum neci dederit. Et rursus alio loco Num. 15. v. 35. eum qui contra religionem Israelitis præscriptam die sabbati

ligna collegerat, morte multandum præcepit. Et paulo post in schismate Coræ authores sceleris agente Moysè grauissimas igne luerunt pœnas.

Habemus etiam Iosue, quo imperante, cum ad Israelitas relatum fuisset, filios Ruben & Gad, & dimidiam tribum Manassæ, altare in terra Chanaan super Iordanum tumulos, contra filios Israel erexit, Iosue 22. vers. 12. quasi eo loco contra leges Religionis à Deo præscriptæ sacrificium oblaturos; conuenerunt omnes (Israelitæ) in Silo ut ascenderent & dimicaret contra eos: Eratque procul dubio iam in excidium illorum conclamatum, nisi missa prius legatione didicissent, altare illud non sacrificij, sed monumenti & documenti solû causa fuisse erectum, quo docere illi posteros possent, etiam sibi, quamuis alioquin à cæteris Israelitis Iordane separatis, ius esse ad cultum Dei, & sacrificia cum cæteris Israelitis loco diuinitus destinato peragenda. Habemus denique Deum ipsum, qui cum Israeliticus populus à filiabus Moab seductus, sacrificijs profanis se polluisset, iratus his ipsis uerbis Moysi præcepit: Tolle cunctos Principes populi, & suffende eos contra solem in patibulis, ut auertatur furor meus ab Israel. Num. 25. v. 4. Quæ tametsi directe ad apostasiam idololatriam pertineant, suo tamen modo, ac seruata proportionè, cuius apostasiam à fide uera rectè applicauerunt.

17 Generatim uero contra quoslibet apostatas seu hæreticos, schismaticos, & aduersus Ecclesiæ capitulum contumaces, Deuter. capite 17. v. 12 dicitur: Qui autem superbiuerit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israel; cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia. Et fere etiam Deut. 18. v. 20. Propheta autem, qui arrogantia deprauatus uoluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi, ut diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur.

18 His consonant scripta noui testamenti Actuum 5. v. 5. & 10. Ananias & Saphira ob agri pretium sacrilege defraudatum, ad Petri uerbum ac sententiam, morte repentina intereunt. Act. 13. v. 11. Elymas magus & seductor, Pauli sententiâ cecitatis percussus. Et generale est illud Rom. 13. v. 4. Si malum feceris, time enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram eius, qui malum agit.

19 Secundo probatur eadè doctrina ex SS. Patribus, & diuturna praxi Ecclesiæ. Certe Augustinus, licet olim in ea fuerit opinione, non esse hæreticos pœnis corporis ad fidem cogendos, postea tamen id prolixè approbat, ut uidere est Epist. 48. & 50. & l. 2. retract. c. 5. quamuis excipiat supplicium mortis; non quod hæreticos id promereri non putaret ut inferius dicitur; sed quia id decere existimabat Ecclesiæ mansuetudinem eo tempore, quo necdum vlla exstabat lex Imperatorum, qua hæretici iuberentur occidi; quandoquidè etiam illa Valentini & Martiani Imperatorum lex 8. quicumque Cod. de hæreticis, ubi statuitur ut uisimo supplicio coercentur, qui illicita docere tentauerint, non nisi paulo post obitum Augustini constituta est. Ita etiam lege 5. Cod. de

hæreticis, ab Imperatoribus Theodosio & Valentiano non solum varij omnis generis hæretici ex Romano proscribuntur Imperio, sed simul etiam in Manichæos ultimum supplicium decernitur. De qua re, uti & de mente Augustini, uideri etiam potest Baronius Anno Christi 398. 405. 414.

Tertio accedit ratio S. Thomæ infra q. 11. a. 3. Quia multo grauius est corrumpere fidem, per quam subsistit animæ uita, quam fallere pecuniam, quæ corporali uita subuenitur. Si ergo falsarij pecuniæ mortem merentur, multo magis hæretici. Idè probatur ratione deductâ ex scriptura, quæ hæreticos lupis, furibus, & latronibus; hæresin autem cancri morbo cõparat, uix nisi ferro medicabili, Matthei 7. & 10. Ioanis 10. v. 8. 2. Tim. 2. v. 17.

Huc spectant rationes quibus utitur Augustinus, ad eandè rem persuadendâ epist. 50. ad Bonifacium, ubi inter alia: Quid ergo, inquit, agit fraterne dilectio? an dum paucis (Donatistarum hæreticorum) transitorios ignes metuit caminorum, (quibus scilicet seipsum nonnunquam perimebant) dimittet omnes ignibus æternis gehennarum? Et tract. 10. in Euangelium Ioannis, Mirantur quia commouentur potestates Christianæ aduersus detestandos dissipatores Ecclesiæ. Non ergo mouerentur? Et quò modo redderent rationem de Imperio suo Deo? Intendat charitas uestra, quid dicam. Quia pertinet hoc ad Reges sæculi Christianos, ut temporibus suis pacatam uelint matrem suam Ecclesiam unde spiritaliter nati sunt. Et infra: Nam uidete qualia faciunt, & qualia patiuntur: occidunt animas; affliguntur in corpore: sempiternas mortes faciunt; & temporales se perpeti conueruntur.

Et l. 1. contra epistolam Parmeniani c. 10. Quid istis uidetur, ut crimen idololatriæ puenit iuste ab Imperatoribus vindicari; aut sine hoc uolunt, cur in ueneficos rigorem legum exerceri iuste fatentur; in hæreticos autem atque schismaticos impia dissensione uolunt fateri; cum in iisdem iniquitatis fructibus auctoritate Apostolica numerentur? An forte nec talia potestates ille humana constitutionis permittuntur curare? propter quid ergo gladium portat; qui dicitur esse minister Dei, vindex in iram eius, qui male agunt? Ex quibus patet, Augustini sententiâ, in hæreticos absque iniuria etiam capitis supplicium statui posse.

Cum autem conclusio hæc sine dubitatione, procedat de omnibus illis infidelibus, qui actuali baptismi susceptione, fidem aliquando professi sunt, idque per se loquendo, & seclusis peculiariibus pactis, de quibus dub. 6. alijsque incommodis, quibus per accidens id illicitum esse potest, ut dicitur dub. 5. dubium est tamen, an illi solum infideles, qui reali susceptione baptismi, an uero quicumque etiam alijs modis fidem professi fuerunt, ad fidem fideique professionem cõpelli possint. Atque ut res magis in specie declareretur, primus casus est de aliquo, qui absque intentione debita, inualide baptizatus est, aut alia Sacramenta frequentaui. II. De Trinitario u. g. qui in nomine Patris maioris, &c. ob defectum formæ inualide baptizatus est. III. De adultulo qui ex parentibus Christianis natus, per incuriam, aut alio quouis casu necdum baptizatus est. IV. De filio Anabaptistæ, qui cum sit adultus,

adhuc tamen iuxta morem sectæ baptizatus non est. V. De catechumeno, aut, qui se fidem accepturum promisit.

23 In hac re supponendum est, Ecclesiam esse Rempubicam perfectam, quæ non modo iure inculpatæ defensionis, quasuis iniurias repellere, sed etiam iure vindicatiuæ iustitiæ, competente animaduersione vindicare possit, adeoq; tam corporali, quam spiritali vi illata ad officium compellere eos, qui vel absolute, vel certe ratione iniuriæ eidem subiecti sunt.

24 Quo posito, ad primum casum propositum, responderetur distinguendo. Nam si quis nulla vi iniuste compulsus sponte baptismum suscepit, non minus cogi potest ad fidem, quam si valide baptizatus fuisset: tum quia ei, propriam turpitudinem alleganti, nunquam credetur in foro externo, defuisse intentionem: tum quia ob hoc ipsum puniri potest, quod sacrilege & irrisorie Sacramentum suscipiendo, grauem iniuriam Ecclesiæ intulit. Quod si ad baptismum iniuste compulsus fuit, non poterit ad fidem cogi nisi aliquibus signis ostenderit, se ex animo baptizatum fuisse, ita ut iure præsumi debeat, vere & valide baptizatum fuisse. Habetur ex Innocentio III. capit. *Maiores*, de baptismo, & concilio Toletano, canone *De Iudæis*, dist. 45.

Pari ratione si quis nullo metu iniusto coactus, multo tempore alia Sacramenta tanquam Christianus suscepit, etiam si nunquam vel in speciem quidem baptizatus fuerit, adhuc tanquã ratione iniuriæ Ecclesiæ subiectus, sub pœna mortis cogi poterit ad fidem, vt recte docet Henriquez l. 2. de baptismo c. 25. n. 6. post alios; & in simili de inualide ordinato tradunt Ostiensis, & Panormitanus apud eundem: quia reuera sufficienter alijs modis fidem professus est. Secus foret, si quis fidem non aliter vnquam, quã verbis, idque citra aliã fraudem, aut iniuriam, professus esset; hic enim tanta violentia compelli non posset, vt inferius dicitur.

25 Ad secundum casum propositum Respondetur; Etsi non desinat, qui absolute negent, talem, siue adultus, siue infans ita baptizatus sit, posse ad fidem cogi, eo quod Ecclesiæ non subit, nec ei proprie iniuriam fecerit, neque etiam, vt particulatim docet Castro l. 1. de hæret. punit. c. 8. contra Ockamum, hæreticus dici possit: mihi tamen nihilominus distinguendum videtur: Si enim infans ita baptizatus sit, nec adultus postea alijs modis veram fidem professus fuerit, tunc ob rationes dictas, crediderim, cogi nõ posse. Si autem adultus ita baptizatus sit, putarim posse aliquo modo cogi, tum ratione iniuriæ Sacramento illatæ; tum quia fidem Christianam, eiusq; symbolum professus, quantum in se est, Ecclesiæ se subiecit.

26 Ad tertium casum Respondetur, posse quidem à parentibus, alioquin etiã ab Episcopo, & Principe Christiano, precibus & præcepto, & forte etiam quibusdam leuioribus minis & pœnis induci, ad baptismum suspiciendum, si præsertim fidem aliquando verbis saltẽ professus sit: sed graui metu mortis non expedit, & non solet, imo nec potest cogere Ecclesia, vt docet Henriquez cit. c.

25. n. 5. post alios; quidquid Sotus in 4. dist. 5. a. 9. in fine putet, eum pœna cogendum esse ad baptismum. Quamuis enim ratione parentum & originis aliquomodo ad Ecclesiasticam iurisdictionem spectet, ita videlicet vt quantum parenti in filios, tantum etiam Ecclesiæ ratione parentum in hunc liceat; immediate tamen & per se Ecclesiæ subiectus non est, nec absolute, vt pote necdum baptizatus, nec ratione iniuriæ, quam ei nullam intulit: cum præsertim filius adultus, quoad ea, quæ fidem & salutem concernunt, sit sui iuris; ita vt si non absque omni peccato inobedienciæ, tamen citra cuiusquam iniuriam, de se in hoc genere statuere libere possit. Potest quidem igitur talis auctoritate Patris, sed non iudicis potestate ad fidem cogi.

Ad quartum casum eodem modo Respondetur, posse quidem, si parens vere baptizatus sit, patria potestate aliquo modo ad baptismum & fidem induci; ita vt iudicis potestate sub pœna mortis cogi non posse; cum necdum sit Ecclesiæ, seu absolute, seu ratione iniuriæ subiectus: nisi forte hanc iniuriam voces, quod homo non Christianus furto sublatum ab Ecclesia Christiani titulum gerat; quæ tamen adeo grauis non est, vt morte plecti posse videatur. Quod si nec parentes quidem per baptismum Ecclesiæ subiecti sint, tunc non est, vnde aliqua vis ei inferatur, nisi ratione solius professionis Christianæ, quæ solo verbo citra grauem Ecclesiæ iniuriam fieri consuevit, vt dictum.

Ad quintum casum Alphonsus à Castro lib. 1. de iusta hæretic. punit. cap. 8. simpliciter docet, Catechumenos cogi posse & puniri ab Ecclesia tanquam hæreticos, si deficiant, quamuis non tam acriter. Sed cum reuera tales absolute Ecclesiæ subiecti non sint, nisi ratione iniuriæ, quã nonnunquam promissionem Ecclesiæ datam violant, quæ tamen per se adeo magna censenda non videtur, putarim quidem præcepto, & leuius etiam quibusdam minis, non autem metu mortis seu grauium eiusmodi pœnarum cogi posse; nisi forte per fallacem eiusmodi promissionem dolose magnam à fidelibus pecuniæ vim elicuerint, vt de Catechumenis, qui olim sponsione & voto se obstringebant ad fidem Catholicam suscipiendam, docet Henriquez lib. 2. cap. 25. de baptismo num. 6. Quod si quis Catechumenus nulla adhuc sponsione Ecclesiæ se obstrinxisset, tunc mitius adhuc cum eo agendum esset.

Cæterum hæc, quæ hactenus diximus, procedunt per se loquendo. Nam si alius peculiaris titulus interueniat, quo quis Ecclesiæ subiectus videatur, vt si quis v. g. alios fideles ad suos errores traducere nitatur, ille suis proprijs momentis expendendus erit. Quin etiam quod diximus de compellendis ad fidem ijs, qui non nisi ratione iniuriæ seu delicti Ecclesiæ subijciuntur, intelligendum est de coactione ad fidem qualicumque, seu propria scilicet & directa, seu impropria & indirecta, prout generatim significat vim seu metum illatum ad eum finem, vt fides recipiatur, etiam si illa vis vel

metus non solo & nudo titulo infidelitatis inferatur, sed ob illatam iniuriam, iuxta dicta circa primam conclusionem.

DUBIUM II.

Utrum nihilominus Infidelium ritus, & errores aliquando sint tolerandi; ipsisque infidelibus supra fideles dominium permittendum.

S. Thomas 2. 2. q. 10. 2. 10. & 11.

30 **T**ripertita est hæc de tolerandis ritibus vel erroribus prauis infidelium dubitatio. Primo enim quaeritur, an & qua ratione superstitiosi ritus hæreticorum, seu aliorum infidelium, qui Ecclesiae temporaliter subijciuntur, licite aliquando tolerari possint. Respondetur cum S. Thoma hic q. 10. a. 11. sequentibus assertionibus.

31 **A**SSERTIO I. Pravi ritus moreque infidelium licite ab Ecclesia tolerantur duabus de causis; nimirum vel ob vitanda maiora mala, vel ne impediatur maius bonum. Ita S. Thomas hic cit. q. 10. a. 11. cui Theologi omnes consentiunt. Probat ex dicto Christi Matthæi 13. vers. 28. ubi interrogantibus seruis, de zizanijs superfeminatis; *vis imus & colligimus ea?* Respondet Paterfamilias: *Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem.* Ratio est, quia hæc causa communis & adæquata causa omnis iustæ permissionis malorum, ut generatim docuimus tom. 2. disp. 5. q. 1. dub. 3. quando etiam Deus ob eandem causas mala permittit. Neque enim leges & labor Principis in procuracione Reipublicæ pugnare aduersus eiusdem Reipublicæ commodum debent, sed huic potius deseruire. Quocirca etiam olim Christiani Imperatores, quando magna erat infidelium multitudo, eorum ritus superstitiosos ob perturbationem Reipublicæ vitandam, aut ne quod impedimentum salutis obijceretur ijs, qui non raro conuertebantur, ad tempus permiserunt. Quibus etiam de causis non solum possunt, sed etiam nonnunquam debent eiusmodi mala tolerari.

32 **A**SSERTIO II. Sed & Iudæorum ritus hac peculiari ratione rite permittuntur, quod tanquam figura quadam & umbræ confirmant veritatem fidei nostræ. Patet ex canon. *Qui sincera.* dist. 49. Accedit, quod Iudæi testimonium perhibendo libris sacris contra paganos, non parum Ecclesiae profunt, ut notauit Augustinus lib. 18. de ciuitat. cap. 46. Ex quibus etiam colligitur, qua ratione Iudæorum libri tolerandi sint. Qui enim simpliciter expositionem veteris testamenti tradunt, permittendi sunt, utpote non minus viles Ecclesiae, quam Iudæorum ritus, ut recte Caietanus, Bannes, Arragonius, Valentia loc. cit. Alij verò, qui impiam doctrinam, aut contumelias in Christum seu fidem nostram conti-

nent, quales sunt libri Thalmudici, Cabalistici, &c. omnino flammis tradendi sunt, ut iam olim statutum à Gregorio IX. Innocentio IV. Iulio III. Paulo IV. & recens à Clemente VIII. ut videre est initio indicis librorum prohibitorum; quidquid Reuchlinius seu Capnio, & Galatinus, eiusmodi libros Thalmudicos retinendos & explicandos dixerint. De qua re plura Sixtus Senensis Biblioth. lib. 2. verbo *Traditiones*.

33 **A**SSERTIO III. Extra prædictos casus, non sunt permittendi ritus superstitiosi seu impij infidelium, qui Ecclesiae temporaliter subijciuntur. Ita Sanctus Thomas ibidem; ex communi omnium. Probat, quia nulla potest alia ratio esse, mala in subditis tolerandi, quam alterutra ex supradictis. Exempla & decreta hæc de re habentur in Concilio Carthaginensi V. Canone 15. in Elibertino cap. 44. & in Clementina vnica, de Iudæis & Saracenis. Et lege *Nemo*, Cod. de Paganis, quorum templa & sacrificia aboleri iussit. Constantinus, idcirco laudatus ab Ambrosio Epist. 30. & ab Augustino Epist. 48. 50. & 204. Idque re ipsa etiam executioni mandauit, idem Constantinus apud Nicephorum lib. 8. cap. 33. Iouinianus apud eundem lib. 10. cap. 39. Theodosius lib. 12. cap. 25.

34 **V**bi tamen notandum, discrimen esse inter apostatas Ecclesiae subiectos, & inter alios tantum temporaliter illi subditos. Illos enim cogere potest Ecclesia, ut dimissis omnibus ritibus Catholica doctrinae oppositis, cum Ecclesia vndequaque se conformet ut dictum dub. præcedenti: alios autem cogere non potest, nisi ut idololatrios, aliosque superstitiosos ritus, ipsimet naturali rationi repugnantes, ut & cetera peccata contra legem naturæ deitent.

35 **A**tque ex hac doctrina, circa præsentem Ecclesie statum, iudicandum est, an & qua ratione libertas Religionis intra certos & præscriptos terminos, aliquando permittenda sit. Certum enim & indubitatum est apud omnes Catholicos, licite non permitti à principibus Christianis, nisi vel ob maius malum vitandum, vel ob maius bonum procurandum. Quod præter dicta superius, probatur primo ex scriptura, tam noui, quam veteris testamenti, quæ diligentissime cauet, ne ullus falsus aut superstitiosus cultus impune toleretur, neue cum hæreticis promiscue communicetur, ut dictum dubio præcedenti. Certe Ezechias Rex Iuda ob reformatum ac restitutum veram Religionis statum, sua laude in scriptura celebratur, magna- que ideo felicitate à Deo donatus scribitur, 4. Regum 18. v. 3. Ita etiam ob verum Dei cultum defensum, ac ubi dilapsus fuerat restitutum, laudatur Daud, Iosaphat, Iosias; sicut alij ob neglectum culpantur & vituperantur. De qua re breuiter Augustinus epist. 50. ad Bonifacium: *Temporibus, inquit, Prophetarum omnes Reges, qui in populo Dei non prohibuerunt, nec auerterunt, quæ contra præcepta Dei fuerunt instituta culpantur. Et qui prohibuerunt & auerterunt super aliorum merita laudantur.* Plura dubio sequenti.

36 **Q**uaeritur secundo, an possit Ecclesia per se, aut per Principes Christianos compellere infideles